

درس سوم

حمه‌ی حیدری

واژگان

۱- با توجه به مفهوم اشعار زیر، معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

الف) که ناگاه عمرو آن سپهر نبرد
برانگیخت **ابرش** برافشانند گرد

پاسخ: ابرش: در این جا مطلق، اسب منظور است.

پ) به سوی **هزبر ژیان** کرد رو
به پیشش برآمد شه جنگ جوی

پاسخ: هزبر: شیر / ژیان: خشمگین

ت) دویدند از **کین** دل سوی هم
در صلح بستند بر روی هم

پاسخ: کین: کینه، دشمنی

ث) فلک باخت از **سهم** آن جنگ، رنگ
بُود سهمگین جنگ شیر و پلنگ

پاسخ: سهم: ترس، وحشت

ج) زره لخت لختو **قبا** چاک چاک
سر و روی مردان پر از گرد و خاک

پاسخ: قبا: لباس بلند

خ) شجاع **غضنفر** وصی نبی
نهنگی **یم** قدرت حق، علی

پاسخ: غضنفر: شیر / یم: دریا

ر) از علی آموز اخلاص عمل
شیر حق را دان **منزه** از **دغل**

پاسخ: منزه: پاک / دغل: حيله، فریب کاری

معنی اشعار

۲- دلیران میدان گشوده نظر
که بر کینه اول که بندد کمر

پاسخ: پهلووانان میدان جنگ منتظر بودند که چه کسی ابتدا جنگ و دشمنی را آغاز می‌کند؟

۳- بر مصطفی بهر رخصت دوید
ازو خواست دستوری اما ندید

پاسخ: حضرت علی (ع)، برای جنگیدن با عمرو نزد پیامبر رفت و اجازه خواست اما پیامبر اجازه نداد.

۴- بیفشرد چون کوه پا بر زمین

بخایید دندان به دندان کین

پاسخ: عمرو برای کشتن علی (ع) بسیار تلاش می‌کرد و از شدت عصبانیت دندان‌ها را بر روی هم می‌فشرد.

۵- چو نمود رخ، شاهد آرزو

به هم حمله کردند باز از دو سو

پاسخ: وقتی هیچ کدام پیروز نشدند و به هدفشان نرسیدند، دوباره به هم حمله کردند.

۶- چنین آن دو ماهر در آداب ضرب

ز هم رد نمودند هفتاد حرب

پاسخ: همچنین آن دو جنگجو آنقدر در آداب جنگاوری استاد بودند که حمله‌های متعدد یکدیگر را دفع کردند.

۷- چو غلتید در خاک، آن زنده فیل

بزد بوسه بر دست او جبرئیل

پاسخ: وقتی که عمرو با ضربه‌ی حضرت علی (ع) به روی زمین افتاد حضرت جبرئیل از او (حضرت علی (ع)) تشکر کرد.

درک مطلب و خودآزمایی

۸- با توجه به بیت «به سوی هزبر زیان کرد رو/به پیشش برآمد **شه جنگ جوی**» منظور از واژه‌های مشخص شده چیست؟

پاسخ: منظور از هزبر زیان و شه جنگ جو هر دو حضرت علی (ع) هستند.

۹- هر یک از مصراع‌های زیر بیانگر چه حالتی است؟

الف) همه برده سر در گریبان فرو

پاسخ: بیانگر شرمندگی و خجالت

ب) بیفشرد چون کوه پا بر زمین

پاسخ: بیانگر تلاش و اصرار بسیار است.

پ) بخایید دندان به دندان کین

پاسخ: بیانگر عصبانیت است.

ت) پی سر بریدن بیفشرد پا

پاسخ: بیانگر تلاش برای کشتن و نابود کردن است.

ث) دویدند از کین دل سوی هم

پاسخ: بیانگر ادامه‌ی کینه و دشمنی و جنگ است.

ج) فلک باخت از سهم آن جنگ، رزگ

پاسخ: بیانگر قدرت و عظمت و هیبت جنگ آن دو جنگ جو است.

۱۰- با توجه به ابیات زیر به سؤالات آن پاسخ دهید؟

۱) دلیران میدان گشوده نظر که بر کینه اول که بندد کمر

۲) که ناگاه عمرو آن سپهر نبرد برانگیخت ابرش برافشانند گرد

الف) منظور از «گشوده نظر» چیست؟

پاسخ: منظور از گشوده نظر، دقت کردن، توجه کردن و منتظر بودن است.

ب) مفهوم مصراع دوم بیت اول چیست؟

پاسخ: منظور این است که چه کسی جنگ را آغاز می‌کند؟

پ) منظور از دلیران در مصراع بیت اول چه کسانی هستند؟

پاسخ: دلیران: پهلوانان دو سپاه که به میدان جنگ نگاه می‌کردند.

ت) نمونه‌ی شعر فوق به روش اشعار کدام شاعر سروده شده است؟

پاسخ: به روش شاهنامه‌ی فردوسی سروده شده است.

آرایه‌های ادبی

۱۱- در بیت زیر چهار آرایه پیدا کنید.

«چو غلتید در خاک، آن ژنده فیل بزد بوسه بر دست او جبرئیل»

پاسخ: در مصراع اول «در خاک غلتیدن» کنایه از مردن و ژنده فیل استعاره از عمرو است.

در مصراع دوم «بوسه بر دست زدن» کنایه از تشکرکردن است. کل بیت اغراق دارد.

تاریخ ادبیات

۱۲- ویژگی‌های کتاب حمله‌ی حیدری را بنویسید.

پاسخ: این کتاب در قالب مثنوی می‌باشد و شاعر، تحت تأثیر حماسه‌های ملی و با دخل و تصرف در اصل موضوع به شیوه‌ی شاهنامه، آن را سروده است.

۱۳- چه دلایلی برای مصنوع بودن حماسه‌ی «حمله‌ی حیدری» وجود دارد؟ (سه مورد را بیان کنید).

پاسخ: دلایل مصنوع بودن حماسه-ی «حملةی حیدری» عبارتند از:

- ۱) با دخل و تصرف در اصل موضوع و آرایش صحنه‌های نبرد سروده شده است.
- ۲) صحنه‌های ساختگی و تقلیدی در این منظومه دیده می‌شود.
- ۳) وقایع از نظر تاریخی و جغرافیایی روشن و مشخص است.
- ۴) این حماسه، بازآفرینی شده است و همه افراد می‌توانند در تدوین آن دخالت داشته باشند.